

f n p

VERKIEZINGSPROGRAMMA

2018-2022

List 3

Súdwest-Fryslân

INHOUDSOPGAVE

	Bladzijde
FNP en haar basis van bestaan	3
HOOFDSTUK 1 Onze slogan: GRUTSK	5
HOOFDSTUK 2 Hoe komen we tot dit programma?	6
HOOFDSTUK 3 Thema 1. Zorg en Welzijn	7
HOOFDSTUK 4 Thema 2. Leefbaarheid	11
HOOFDSTUK 5. Thema 3. Landschap, de ruimte om ons heen	15
FNP en haar plaats in de wereld	17

FNP en haar basis van bestaan

Provinciaal hebben we als FNP een aantal kernwaarden afgesproken die voor elke afdeling de basis zijn. Zeg maar: onze *levenswijshheid* als het om politiek gaat.

Democratie: De FNP vindt dat de macht over de overheid aan het volk is. Mensen moeten zoveel mogelijk worden betrokken bij het openbaar bestuur.

Federalisme: De FNP staat een staatsinrichting voor die mensen en lokale gemeenschappen de bevoegdheid en de middelen geeft om de eigen leefomgeving zoveel als mogelijk zelf vorm te geven. De FNP wil meer bevoegdheid naar de provincie; een sterker provinciaal bestuur en daardoor een sterker Fryslân.

FNP Súdwest-Fryslân vindt dat de gemeente als eerste bestuurslaag meer bevoegdheden moet hebben om invulling te geven aan overheidsparticipatie. De inwoner aan zet en de gemeente in de faciliterende en stimulerende rol.

Internationalisme: De FNP zoekt naar wat mensen bindt en ziet de wereld als een federatie van gemeenschappen.

Mensenrechten en respect voor andere culturen en levensovertuigingen staan daarbij centraal.

Taal en cultuur: Taal en cultuur dragen sterk bij aan de identiteit en daarmee aan het welzijn van mensen. De FNP wil de Friese identiteit versterken en staat daarom pal voor de Friese taal en cultuur. De FNP maakt zich sterk voor een Fryslân, waar ook andere talen en culturen gerespecteerd, *gepraktiseerd* en gewaardeerd worden, zoals het Bildts en het Stellingwerfs.

FNP-Súdwest-Fryslân staat volop open voor nieuwe inwoners, welke taal deze inwoners ook spreken. Súdwest-Fryslân is rijk aan een grote verscheidenheid van talen' en dialecten. Dat maakt onze gemeente tot de gemeente die we zijn.

Ondernemerschap: De FNP wil eigen initiatief, creativiteit, verantwoordelijkheid en ondernemerschap de ruimte geven. Dat mensen en gemeenschappen in staat zijn zich optimaal te ontwikkelen.

Solidariteit: De FNP is een gemeenschapspartij. Voor het behoud van de solidariteit moet begrip en wederzijds respect tussen arm en rijk, jong en oud, gezond en ziek behouden en versterkt worden, zodat niemand aan de kant komt te staan.

Duurzaamheid: De FNP wil een duurzame wereld nalaten aan de komende generaties. In plaats van potverteren zoekt de FNP naar economische bestaansvormen die een beter evenwicht garanderen tussen consumeren en conserveren.

Deze basis van ons bestaan betekent dat wij de invloed van inwoners op hun omgeving zoveel mogelijk willen ondersteunen. Ruimte bieden aan eigen initiatief met een volgende en faciliterende gemeentelijke organisatie. Dat dit soms betekent dat gemeentelijke regels moeten buigen is niet anders. Daarom zijn wij regelmatig op werkbezoek bij een grote variëteit aan ondernemingen en organisaties. Wij willen weten wat er speelt bij onze inwoners en waar de kansen liggen om de situatie van de inwoners te verbeteren.

Een paar voorbeelden uit de laatste vier jaar?

- Mogelijk maken dat een Stichting in Workum in eigen beheer een zwembad en sporthal bouwt.
- Een school in Oosthem niet verkopen aan de hoogste *bieder*, maar mogelijk maken dat hier (zorg) appartementen voor de ouderen komen.
- Dorpsbelang Ferwoude de kans geven om de leegstaande school in gebruik te nemen als dorpshuis.
- In Heeg de inwoners zelf een groenplan laten maken.

Bij die eigen verantwoordelijkheid hoort ook de verantwoordelijkheid voor elkaar. Wij stimuleren en waar nodig ondersteunen initiatieven die mensen helpen om met elkaar in verbinding te komen. Wij vinden dat wij de wereld lenen van onze kinderen en dus moeten we daar goed op passen. Dat kan alleen als wij het met elkaar doen.

Voorbeelden uit de laatste vier jaar?

- Een stevig fundament leggen onder de exploitatie van dorpshuizen met goede mogelijkheden voor het houden van feesten; ondersteuning bij het onderhoud van gymmateriaal en de mogelijkheden aanreiken om duurzaam te worden.
- Steunen van dorpsbelangen die een vangnet voor zorg willen organiseren.
- Steunen van initiatieven die moeten leiden tot de aanleg van dorps-/wijktuinen.
- Sportverenigingen ondersteunen en stimuleren van de onderlinge samenwerking.

En dat alles met respect voor de ruimte in het Friese landschap; de wijze waarop wij de dingen doen in Friesland (beide voeten op de grond en oog voor elkaar); de taal en cultuur, omdat dat ons maakt tot wie we zijn!

HOOFDSTUK 1 Onze slogan: **GRUTSK**

De FNP Súdwest-Fryslân is blij met veel mensen, zaken en andere dingen. Om dat ook tot uitdrukking gebruiken wij de kreet **GRUTSK**. [Grutsk = Trots zijn](#)

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op al onze 68 dorpen en 6 steden.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* dat 15 dorpen en 15 buurtschappen uit de gemeente Littenseradiel deel willen worden van onze gemeente. We heten de nieuwe inwoners hierbij alvast van harte welkom.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op al onze inwoners die zich steeds weer inzetten voor hun medemens en naaste omgeving.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op de manier waarop onze inwoners van oudsher met elkaar omgaan. Het oude begrip 'burenplicht' zit hier nog diep in de genen en daar zijn we trots op.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op inwoners die bereid zijn voor een ander klaar te staan. De Friese aanpak.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op die situaties waar de gemeentelijke overheid kans ziet ruimte te geven. Wat inwoners zelf kunnen ook zelf laten doen. Daar waar dat niet lukt mee organiseren en vooral faciliteren.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op onze inwoners die graag zo lang mogelijk in de eigen omgeving willen blijven wonen.

Op een gemeente die dat mede mogelijk maakt door passende aanvullingen. Oog voor goede voorzieningen, veilige wegen en paden.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op onze Friese taal en cultuur, omdat het ons maakt tot wie we zijn. Als u in Friesland komt wonen dan bent u Fries en wordt u ondergedompeld in de Friese cultuur. We accepteren dat niet iedereen een stevige binding voelt, maar vinden wel dat er respect moet zijn. Grutsk zijn we natuurlijk op ouders die de Friese taal en cultuur overdragen aan hun kinderen.

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op alle initiatieven betreffende duurzaamheid: de energiecoöperaties; duurzame dorpshuizen; wijk - en dorpstuinen. Al die initiatieven die recht doen aan een duurzame wereld, die wij doorgeven aan onze kinderen!

GRUTSK zijn wij als FNP *Súdwest-Fryslân* op al die vrijwilligers in de muziek, sport, cultuur, zorg, kerken en verenigingen. Zij zorgen met elkaar voor een levende gemeenschap die oog en oor heeft voor elkaar.

GRUTSK

HOOFDSTUK 2

Hoe komen we tot dit programma?

Omdat wij de inbreng van onze inwoners zeer belangrijk vinden zijn natuurlijk ook de thema's in dit programma aangereikt door de inwoners van *Súdwest-Fryslân*, met daarbij een kritische blik van onze (schaduw)fractie en betrokken buitenstaanders.

Om u een beeld te geven:

- a. We hebben gesprekken met inwoners gehouden onder de noemer 'Op de koffie bij...'. Tijdens deze bijeenkomsten hebben wij met inwoners gesproken over wensen en ideeën voor een nog betere gemeente.
- b. We hebben contact gehad met de FNP-leden en - fractie in Littenseradiel. Immers ook hun stem is van groot belang voor de komende periode.
- c. De (schaduw)fractie heeft meer dan 50 werkbezoeken gebracht en daarmee met eigen ogen gezien wat heel goed gaat en waar de kansen liggen om zaken beter aan te pakken en situaties te verbeteren.
- d. De (schaduw)fractie heeft op gezette tijden ruimte genomen om elkaar te prikkelen, nieuwe oplossingen te bespreken en stevig te discussiëren. In twee - en drietallen vanuit de (schaduw)fractie zijn de eerste *pinnestreken* op papier gezet. Deze zijn later bij elkaar gebracht.
- e. Daarna hebben de leden van de (schaduw)fractie het geheel nogmaals besproken en opnieuw van opmerkingen voorzien.
- f. Het toen ontstane conceptprogramma is vervolgens ter kennisname en voor opmerkingen/vragen voorgelegd aan het bestuur van de FNP *Súdwest-Fryslân*.
- g. Daarna hebben de leden van de FNP *Súdwest-Fryslân* en Littenseradiel gediscussieerd over het conceptprogramma en hun wensen voor verbetering ingebracht.
- h. Het conceptprogramma is toen aangeboden aan het bestuur van de FNP *Súdwest-Fryslân*.
- i. Het conceptprogramma is in de ledenvergadering van 12 september 2017 vastgesteld door de leden van de FNP *Súdwest-Fryslân* en Littenseradiel. Dat is het programma, zoals het nu voorligt.

Uit alle gesprekken is gebleken dat de inwoners van *Súdwest-Fryslân* en Littenseradiel vooral vragen en opmerkingen hebben over drie grote thema's. Om die reden hebben wij in dit programma ook geprobeerd die drie thema's apart te benoemen.

We hopen hiermee een belangrijke bijdrage te leveren aan het gesprek over het verder ontwikkelen en verbeteren van Zorg & Welzijn (thema 1); Leefbaarheid (thema 2) en Het landschap, de ruimte om ons heen (thema 3) in *Súdwest-Fryslân*.

HOOFDSTUK 3

Thema 1. Zorg en Welzijn

Aanleiding

Onze inwoners zien een wereld met een grote verscheidenheid aan kansen en mogelijkheden, maar ook bedreigingen. Voor jongeren is het soms moeilijk om die kansen en mogelijkheden te ontdekken en daar gebruik van te maken. Een goede en passende opleiding is dan van groot belang. Daarin wel de FNP Súdwest-Fryslân meer verantwoordelijkheid en vertrouwen bij de juffen en meesters liggen. Zij moeten ruimte krijgen om jongeren optimaal te begeleiden.

Onze inwoners kiezen (bewust of onbewust) voor langer wonen in de eigen omgeving. Dat zorgt over het algemeen voor een blijvende en goede verbinding met die vertrouwde omgeving. Toch zien we ook veel mensen die op zichzelf zijn. De FNP *Súdwest-Fryslân* wil ruimte geven aan de logische en bestaande netwerken voor zorg voor elkaar. Soms zijn dit mensen van een kerkelijke gemeenschap en op een andere plek een groep vrijwilligers. Hier zien we ook een faciliterende rol vanuit de gebiedsteams. Kleinschalige zorg past, wat de FNP *Súdwest-Fryslân* betreft, beter bij onze omgeving dan grote zorgorganisaties.

Onze inwoners benoemen het belang van voorzieningen. De pinautomaat, de dokterspost, de winkels, de scholen en daarmee ook werk, enz. Het lijkt of staat bij het verdwijnen daarvan de leefbaarheid in een kern zwaar onder druk. FNP *Súdwest-Fryslân* wil met de inwoners in gesprek over de kansen die dit ook kan geven. En vooral ook met elkaar te bespreken wat nodig is om de leefbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen goed te houden.

Onze inwoners zien dat steeds meer mensen zorg nodig hebben. Dat betekent dat er kansen liggen om zorg dichtbij de inwoner te organiseren. De professional samen met vrijwilliger. Daar zien wij ook een goede kans op eerlijk werk dichtbij. FNP *Súdwest-Fryslân* zet in op kleinschalige projecten om te komen tot passende zorg; dagbesteding voor de mensen die lastig de deur uit kunnen; in elke kern een goede verbinding realiseren tussen jong en oud, gezonde mensen en mensen die zorg nodig hebben.

Wat betekent dat voor ons programma?

1.1 Wij vinden dat ouders terug moeten kunnen vallen op goede ondersteuning bij de opvoeding van hun kinderen. FNP *Súdwest-Fryslân* wil met een passende aanpak komen. Ouders voor ouders! Wat kunnen ouders voor elkaar betekenen? Hoe blijf ik als ouder in gesprek met de kinderen? Belangrijke vragen die aandacht verdienen. Met elkaar zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding van jongeren naar volwassenheid.

1.2 De FNP vindt dat schoolpleinen in de hele gemeente *Súdwest-Fryslân* rookvrij moeten zijn. Dit geldt ook voor plaatsen waar peuters en kleuters spelen.

1.3 Zorg en Welzijn is allereerst dat wat de mensen met elkaar en voor elkaar moeten regelen. Daarbij moet de gemeente niet bepalen, maar werken uit de vraag van de inwoner. De gemeente faciliteert en regisseert. Zorg wordt op vele plaatsen gedragen door mantelzorgers.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil ervoor zorgen dat inwoners altijd terug kunnen vallen op steun in geld of in begeleiding.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil werk maken van de koppeling tussen zorg dichtbij inwoners en het gebiedsteam; FNP *Súdwest-Fryslân* wil dat de gebiedsteams zo worden georganiseerd dat die aansluiten op de schaal van de dorpen en wijken.
- Niet een kantoor centraal, maar duidelijk zichtbare banen in alle kernen.
- De FNP *Súdwest-Fryslân* vindt dat sport en bewegen een belangrijke plaats moet innemen binnen het Sociaal Domein. Niet alleen voor de ontspanning, maar vooral ook om gezonder leven te bevorderen en inwoners deel uit te laten maken van sociale netwerken
- Een ouderenspecialist in het gebiedsteam kan ervoor zorgen dat door valpreventielessen en informatie over sporten de ouderen zich fitter en gezonder gaan voelen. FNP *Súdwest-Fryslân* wil ruimte geven aan kleinschalig georganiseerd zorg. De grote zorginstellingen verliezen zich te gemakkelijk in bureaucratie.

1.4 Steun en faciliteren van passende woningbouw en aanpassingen van woningen.

Acties

- Kleine concentraties van zorgwoningen en zorgfaciliteiten mogelijk maken in dorp en wijk.
- Levensloopbestendigheid van woningen is eigen verantwoordelijkheid. In onze gemeente zijn veel koopwoningen onder de nieuwe bejaarden.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil meer actief jongeren steunen om een passende woning op een passende plaats te realiseren. Wij willen onderzoeken of een 'blijverslening' ook kan bijdragen aan het vergroten van kansen voor jongeren.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil ruimte geven aan het bouwen van kleine (tijdelijke) woningen.
- Bij de inrichting van woonwijken aandacht besteden aan het thema eenzaamheid door bijvoorbeeld ontmoetingsplekken te realiseren.

- 1.5. Iedere inwoner maakt deel uit van een sociaal netwerk. Dat kan het werk zijn, maar ook een vereniging of een andere vorm van met elkaar dingen doen en elkaar ontmoeten.

Hoe willen wij dat realiseren?

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil inzetten op het stimuleren en faciliteren van activiteiten die mensen bij elkaar brengen. De *Spulwike Littenseradiel*, activiteiten *Noarderhoek Sneek* zijn daar goede voorbeelden. Binding tussen inwoners en nieuwe inwoners kan pas tot stand komen als mensen met elkaar in aanraking komen.
- Het hebben van werk (betaald of niet) is daar heel belangrijk bij. FNP *Súdwest-Fryslân* wil de mogelijkheden van een basissalaris onderzoeken. Ook zullen marktpartijen gefaciliteerd moeten worden bij het realiseren van meer werk. FNP *Súdwest-Fryslân* zet daarbij in op ondersteunen van bestaande bedrijven.
- Sociale cohesie door gemeente/hulpverlener in wijk/ dorp.
- Werken aan het verder uitbreiden van de wisselwerking tussen dorpencoördinator, buurtsportcoach en gebiedsteam. Gemeentelijke medewerkers, die door goed samen te werken de kansen voor de inwoners kunnen vergroten.
- Ondersteunen, aanjagen en stimuleren van een breed sport - en beweegaanbod. FNP *Súdwest-Fryslân* wil onderzoeken of het schoolzwemmen terug kan komen

- 1.6. De kans is groot dat er in de komende jaren meer mensen nodig zijn om zorg te verlenen. Voor een deel zal dat op vrijwillige basis zijn, maar ook zal er meer vraag naar betaald werk ontstaan. Mensen die langer thuis wonen zullen meer behoefte hebben aan hulp in en rond het huis. FNP *Súdwest-Fryslân* wil inzetten op kleinschalige zorg dichtbij de mensen die zorg nodig hebben. Dat betekent: geen onnodige bureaucratie, maar geld naar de zorg.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil een programma opzetten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, opdat zij ingezet kunnen worden in de zorg.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil stimuleren dat zorginstellingen en hogere scholen passende onderwijsprogramma's ontwikkelen en aanbieden om zo te zorgen voor meer medewerkers in de zorg die optimaal voorbereid zijn op de huidige praktijk in de zorg.

- 1.7. Mensen die moeite hebben om zelfstandig te functioneren in onze mienskip moeten worden ondersteund en gestimuleerd om (opnieuw) mee te doen.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil bij Schuldhulpverlening echte kansen bieden. Er moet worden onderzocht of de gemeente een fonds in het leven kan roepen om schulden over te nemen en schuld saneren via de gemeente en menselijk te laten verlopen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil afspraken maken met woningbouwcorporaties, deurwaarders en nutsbedrijven om problematische schulden en huisuitzetting te voorkomen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil zich inzetten om te komen tot convenanten met incassobedrijven om (te) hoge incassokosten te voorkomen.

De afgelopen jaren zijn vele mensen (gedwongen of vrijwillig) voor zichzelf begon als *zfp-er*. Voor een groot deel van deze werkenden zijn geen passende collectieve voorzieningen.

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil werken aan het realiseren van een gemeentelijke voorziening waar 't *zfp-ers* zich bij aan kunnen sluiten om op die manier wel gebruik te kunnen maken van collectieve voorzieningen.

HOOFDSTUK 4

Thema 2. Leefbaarheid

Aanleiding

Alle onze inwoners willen prettig wonen, werken en recreëren. Zelfstandig als het kan en met hulp als het nodig is. De situatie van inwoner is leidend bij het faciliteren door de gemeente. Als voorzieningen verder van de inwoners af komen te staan is het van belang de wensen van inwoners goed in beeld te hebben. De gemeente zal dichtbij de inwoners moeten staan om tot passende oplossingen te komen. Voor onze inwoners is het belangrijk om deel uit te maken van verenigingen. Ook is het belangrijk dat ze meedoen aan activiteiten als vrijwilliger.

Daarnaast hebben onze inwoners zorgen over de voorzieningen. Als voorzieningen op een grotere afstand komen moet er wel een mogelijkheid zijn om daar te kunnen komen. Te denken valt aan veilige fietsverbindingen of (alternatieve) vormen van Openbaar Vervoer. De komende samenvoeging met een deel van Littenseradiel is daarin een kans. Met het overgaan van dat deel komt er ook een rijke traditie qua cultuur en verenigingsleven bij.

De Friese taal en cultuur zijn belangrijke dragers van het Friese erfgoed en basis van bestaan. Het spreekt dan ook voor zichzelf dat we daar open en voorzichtig met willen omgaan. We hebben in Fryslân twee rijkstalen, die gelijkwaardig gebruikt mogen worden. Wij vinden dat de gemeente daar een voorbeeld in moet zijn.

Op het gebied van energie zijn er mooie uitdagingen. De FNP *Súdwest-Fryslân* is er, zoals vele inwoners, van overtuigd dat het anders moet. Nu hield de kosten ons nog vaak tegen om over te stappen op helemaal duurzaam. FNP *Súdwest-Fryslân* wel haar inspannen om er wat aan te doen.

Wat betekent dat voor ons programma?

- 2.1 Alle inwoners willen op veilige manier naar de (nodige) voorzieningen. Dat geldt voor kinderen die 't naar school gaan, werkenden om op het werk te komen en alle inwoners om bijvoorbeeld hun boodschappen te halen of naar een dokter te gaan. Om 't die voorzieningen zich steeds meer terugtrekken naar de grotere kernen zijn veilige wegen en fietspaden en goed Openbaar Vervoer van groot belang.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil in samenwerking met onze inwoners werken aan een spreidingsplan voor belangrijke voorzieningen als scholen, sportaccommodaties en andere ontmoetingsplekken.
- Op basis van dat spreidingsplan wordt invulling gegeven aan een programma 'Veilige fietsroutes/ fietspaden'. In dit kader is het ook van belang rekening te houden met de wensen van recreanten. FNP *Súdwest-Fryslân* wil ook ruim aandacht voor (oude) wandelpaden als bijvoorbeeld kerkpaden en ruiterspaden.
- De gemeente stimuleert een gecombineerd vervoersaanbod. Daarbij moet aandacht zijn voor bijvoorbeeld de Buurtbus Koudum, Hemelum, Stavoren, It Heidenskip, Makkum, maar ook in Blauwhuis, Greonterp, Westhem, Abbega, enz.
- In het kader van veiligheid moet ook oog zijn voor openbare verlichting. Er moet ruimte zijn voor bijvoorbeeld andere vormen van verlichting.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil meer aandacht voor handhaven. De afspraken die wij met elkaar maken moeten ook goed worden gecontroleerd. Als een afspraak niet te controleren valt, dan kunnen we die afspraak beter ook niet maken.

- 2.2. Kleine scholen sluiten als het aantal leerlingen te veel terugloopt. Voor FNP *Súdwest-Fryslân* is het belangrijk dat ouders aan de basis staan van het al of niet voortzetten van een school. Als dan blijkt dat een school niet behouden kan dan moet de nieuwe invulling van het gebouw bijdragen aan de leefbaarheid van de kern.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil dat de ouders bepalen of er voldoende draagvlak is om de school open te houden. Hun mening moet van beslissend belang zijn als er gekozen wordt voor één dorpschool.
- Als er gefuseerd moet worden tussen scholen moet er sturing zijn op een goede spreiding. Ook hierin moeten de ouders een belangrijke stem hebben.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil dat de inwoners van een kern met elkaar bepalen wat er met een leegstaand schoolgebouw moet gebeuren.

- 2.3. In samenwerking met onderwijsinstellingen komen tot passend aanbod van opleidingen. FNP *Súdwest-Fryslân* wil de succesvolle 'aanpak schoolverzuim' stevig doorzetten

- 2.4. FNP *Súdwest-Fryslân* vindt dat dorpshuizen/ wijkgebouwen passend moeten zijn bij de aard en schaal van de kern/ wijk. Het is belangrijk dat in een kern/ wijk een plaats is waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten. Dat draagt bij aan een stevige sociale structuur, waarbinnen iedereen mee mag en kan doen. Wel is het zo dat een dorps -/ wijkgebouw of MFC alleen bestaansrecht heeft als het gedragen wordt door de inwoners. Datzelfde geldt ook voor sportaccommodaties. Belangrijke voorzieningen om met elkaar sport te beleven.

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil dat een centraal ontmoetingsplek in alle kernen/ wijken optimaal wordt gefaciliteerd.

- In ieder geval zal het gebiedsteam duidelijk herkenbaar gebruik maken moeten van dat ontmoetingsplek.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil blijvend ruimte geven aan dorpshuizen/ wijkgebouwen en MFC's tot het houden van feesten van persoonlijke aard, waarbij ook alcohol geschonken mag worden.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil ontmoetingsplaatsen (keten) voor jongeren legaliseren.

2.5. Het beschikbaar zijn van woningen is een belangrijke factor met betrekking tot de leefbaarheid in een kern. Dat maakt dat jongeren ook in de eigen omgeving een plek vindt en mee kan doen in de eigen kern. Voor alle inwoners moet er een betaalbare woning zijn.

Acties

- Als er duidelijke vraag/ behoefte naar woningen is bij een kern, wil de FNP *Súdwest-Fryslân* een actieve, faciliterende en stimulerende rol van de gemeentelijke organisatie.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil onderzoeken of het mogelijk is om in specifieke situaties als gemeente zelf (te laten) bouwen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil onderzoeken of de gemeente inwoners financieel kan helpen door bijvoorbeeld lokale coöperaties, een revolverend fonds of een subsidieregeling.
- FNP *Súdwest-Fryslân* kiest nu voor betaalbare (huur)woningen boven nieuwe industrieterreinen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil op het platteland betaalbare en duurzame *huurwoningen* houden. Zo zouden lokale aannemers en/of coöperaties woningen van een woningbouwcorporatie over kunnen nemen. Deze exploiteren en beheren dan de betaalbare huurwoningen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil kangoerewoningen toestaan zolang het nodig is. Zijn ze niet meer nodig dan ook weer weghalen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil in het kader van een betaalbare woning voor iedereen ruimte geven aan het bouwen van *tiny houses* en tijdelijke woningen (10 jaar) als de inwoners daar het initiatief toe nemen. Dat kan met name voor jongeren in de kleinere kernen een mooie tussenstap zijn.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil, om het voorgaande mogelijk te maken, de regels voor 'welstand' verruimen en de rol van Huis & Hiem wat kleiner maken.

2.6. FNP *Súdwest-Fryslân* vindt dat al onze inwoners moeten profiteren van goede nutsvoorzieningen. Naast energie is een van die nutsvoorzieningen, wat FNP *Súdwest-Fryslân* betreft, het digitale netwerk. Thuiswerken, huiswerk maken, informatie van rijk en gemeente: steeds meer zaken lopen via de digitale wereld. Ook de belastingaangifte 'moet' digitaal. Boeren en ondernemingen kunnen niet zonder. Bij supermarkten kan men al digitaal boodschappenlijstjes inleveren. De wereld om ons heen verandert snel.

Acties

- Er moet haast worden gemaakt met een dekkend glasvezelnetwerk in de hele gemeente. FNP *Súdwest-Fryslân* heeft daarbij de voorkeur voor een provinciaal Kabelbedrijf, zoals *KabelNoord* in de samenwerking met lokale initiatieven als DFM op glas.

2.7. De FNP wil dat de gemeente *Súdwest-Fryslân*, zoals de gemeente De Friese Meren heeft gedaan, de coöperatie 'De Fryske Mienskip op Glês' (DFM op glas) steunt met een achtergestelde lening. Met behulp van deze lening kunnen ook de grijze *gebieden* en bedrijventerreinen in *Súdwest-Fryslân* worden ontsloten via glasvezel. Het bedrag van deze lening zal tussen de 5 en 10 miljoen euro moeten liggen, wil het een goed resultaat opleveren. Het exacte bedrag moet in overleg met DFM op

Glês overeengekomen worden. De lening kan afgesloten worden tegen een aannemelijk tarief bij de *BNG* en tegen marktconform tarief beschikbaar gesteld worden aan *DFM* .

- 2.8. Speciaal in *Súdwest-Fryslân* speelt de aanwezigheid van cultureel erfgoed, zoals oude kerken, gebouwen, musea en de inrichting van de oude landelijke gebieden een belangrijke rol . Daar moeten we dan ook voorzichtig mee omgaan.

Acties

- De gemeente moet komen tot een speciaal fonds voor het onderhoud van cultureel erfgoed

- 2.9 Als het gaat over leefbaarheid, dan is het belangrijk dat er ruimte is voor ondernemers en ondernemerschap. Hierin ligt een kans om de leefbaarheid in alle kernen te stimuleren .

Acties

- De FNP staat positief ten opzichte van het verlenen van overige bestemmingen voor (agrarische) bedrijfsgebouwen om ruimte te geven aan ondernemen.
- Bedrijfsontwikkeling wordt gestimuleerd en geïnitieerd naar aard en schaal van de omgeving. FNP *Súdwest-Fryslân* ligt het accent op de bestaande ondernemers.
- De uitbreiding en/ of het realiseren van grootschalige industrieterreinen mag niet ten koste gaan van de aanwezigheid en/ of uitbreiding van kleinere bedrijventerreinen bij de kleinere kernen.

- 2.10. FNP *Súdwest-Fryslân* ziet krimp niet als een vanzelfsprekende gebeurtenis. Krimp is ook een kans.

Acties

- Als voorzieningen verdwijnen is het zaak goede verbindingen aan te leggen
- Als jongeren in het dorp willen blijven wonen moeten we dat stimuleren door een kans te bieden een woning te bouwen voor zichzelf.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil met de inwoners zoeken naar de beste manier om de leefbaarheid in alle kernen te versterken. Alles naar aard en schaal van de kern.
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil de Dokterswacht terug in Koudum.

- 2.11. De leefomgeving wordt in grote mate bepaald door cultuur en taal. Precies daar maken wij in *Súdwest-Fryslân* het verschil. Met een rijke cultuur die voor iedereen bereikbaar moet zijn. Daar hoort ook het gebruik van de Friese taal bij. Dat is voor ons gemeente vastgelegd in het Convenant Fries

Acties

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil een stevige evaluatie van het Convenant Fries. Wat is er afgesproken en voert de gemeente dat uit ?
- FNP *Súdwest-Fryslân* wil een actie inzetten om het Fries op straat vooruit te helpen.
- FNP *Súdwest-Fryslân* onderzoekt op welke wijze de rijke cultuur in onze gemeente verder steun nodig heeft.
- Er zal meer geld naar cultuur moeten willen wij dat op een goede manier door kunnen geven aan onze kinderen.
- De FNP wil dat Fries praten bij de gesubsidieerde ' Lokale Omroep Súdwest-Fryslân ' weer vanzelfsprekend is.

Hoofdstuk 5.

Thema 3. Landschap, de ruimte om ons heen

Aanleiding

Onze inwoners zijn blij met de grote verscheidenheid in hun omgeving. In de 'grote' steden Sneek en Bolsward wordt op diverse manieren invulling gegeven aan de groene ruimte. In Sneek bijvoorbeeld komt het groen terug op het oude bolwerk. In de kleinere kernen is op vele plaatsen nog genoeg ruimte voor groen en ruimte om te spelen voor de kinderen. Een groot gedeelte van de gemeente is nog een open landschap waar we kunnen genieten van mooie vergezichten. Het water en land zijn op treffende wijze met elkaar verbonden. Dat maakt Fryslân; dat maakt onze gemeente Súdwest-Fryslân tot een uitnodigende omgeving en gebied voor inwoners en recreanten. Het is belangrijk om die sfeer; die omgeving zo goed mogelijk te bewaren en zo nodig te versterken.

De groene omgeving is belangrijk voor het welbevinden van onze inwoners. Daarbij moet dan ook de mogelijkheid worden geboden aan inwoners om inbreng te hebben in inrichting en onderhoud van die groene ruimte. Wij vinden dat de gemeente altijd verantwoordelijk is voor het onderhoud aan groen, dijken en water. Ook als inwoners daar mede een rol spelen.

Wat betekent dat voor ons programma?

- 3.1. De open ruimte om ons heen. Voor onze inwoners is het duidelijk: goed onderhoud van openbaar groen, veilige wegen en fietspaden zijn belangrijke gemeentelijke taken. Het staat dicht bij de mensen en versterkt het woongenot.

Acties

- FNP Súdwest-Fryslân wil veilige fietsroutes. In het bijzonder van en naar scholen.
- FNP Súdwest-Fryslân wil dat er geld vrijgemaakt wordt om gevaarlijke oversteken bij drukke wegen aan te kunnen pakken.
- FNP Súdwest-Fryslân wil inzetten op onkruidvrije paden, dijken en perkjes op natuurvriendelijke manier.
- FNP Súdwest-Fryslân wil inzetten op ecologisch onderhoud van bermen, groenstroken, boomsingels en parken. Stimuleren en ondersteunen van de biodiversiteit.
- FNP Súdwest-Fryslân wil in samenwerking met de inwoners komen tot groenplannen voor hun omgeving.
- FNP Súdwest-Fryslân wil initiatief nemen voor de aanleg van wijk - dorps - en heemtuinen.
- FNP Súdwest-Fryslân wil meer geld vrijmaken voor bijvoorbeeld onderhoud van opvaarten, kleine trailerhellingen, kleinere dorpsnavens, etc.
- FNP Súdwest-Fryslân wil onderzoeken of het mogelijk is om bij de (kleinere) kernen speciale parkeerplaatsen te maken voor vrachtwagens.

- 3.2. Ruimtelijke Ordening en milieu De kwaliteit van het Fryske land moet bovengronds evengoed zijn dan in de grond. We zullen voorzichtig moeten omgaan met de ruimte om ons heen. FNP Súdwest-Fryslân vindt aandacht voor biodiversiteit en het biologisch boerenbedrijf van groot belang.

FNP Súdwest-Fryslân wil inzetten op het gesprek tussen boeren en o.a. natuurorganisaties om met elkaar tot een passende aanpak voor de grond te komen. Het doel van allemaal moet zijn om het evenwicht in de natuur terug te brengen.

Acties

- FNP Súdwest-Fryslân wil duurzame landbouw stimuleren.
- FNP Súdwest-Fryslân wil boeren ruimte geven om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat FNP Súdwest-Fryslân dan niet om schaalvergroting, maar vooral om het verantwoord omgaan met mens en dier, bent en land en het verdienen van een goede boterham.
- FNP Súdwest-Fryslân wil meer aandacht voor de eigen streekproducten.
- FNP Súdwest-Fryslân wil streven naar de instandhouding van bestaande landschappelijke structuren. Ook dat is deel van ons cultureel erfgoed.
- FNP Súdwest-Fryslân is geen voorstander van uitbreiding van lange linten van industrieterreinen langs de A 7. Het gebied tussen Sneek en Bolsward blijft daar vrij van.
- FNP Súdwest-Fryslân wil meer kleinschalige recreatie in het buitengebied toestaan.
- FNP Súdwest-Fryslân wil dat inwoners en bezoekers van Súdwest-Fryslân geen last hebben van aanvliegroutes van vliegtuigen.
- FNP Súdwest-Fryslân wil geen grootschalige mestvergisters in of bij de kernen. Daar moet ruimte voor zijn op een industrieterrein. Wel zien we kansen voor kleine mestvergisters op en voor het eigen agrarische bedrijf.

3.3. Energie

FNP Súdwest-Fryslân ziet dat er steeds meer aandacht komt voor andere energiebronnen. Veel inwoners zijn hier mee bezig. FNP Súdwest-Fryslân wil daarop inspelen door stimuleringsmaatregelen in te zetten.

Acties

- FNP Súdwest-Fryslân wil meer ruimte voor alternatieve energiebronnen door initiatieven van inwoners en de zogenaamde lokale economie te stimuleren, zonder het landschap aan te tasten.
- FNP Súdwest-Fryslân wil actief deelnemen aan FossielVrij Fryslân
- FNP Súdwest-Fryslân wil bij (ver)bouw van huizen en bedrijfsgebouwen standaard 'energie neutraal' als eis meenemen.
- Naast de 'Energiesprong' welke in onze gemeente werkt wil FNP Súdwest-Fryslân een subsidieregeling om inwoners te stimuleren de gasleiding af te laten sluiten en alleen gebruik te maken van elektriciteit.
- FNP Súdwest-Fryslân is voor het opnieuw introduceren van de regenwaterbak als 'grijswatercircuit'
- FNP Súdwest-Fryslân wil lokale initiatieven zoals energiecoöperaties omarmen en faciliteren met een subsidieregeling
- FNP Súdwest-Fryslân wil gaswinning verbieden. Het geeft schade aan landschap, milieu en bouwwerken.
- FNP Súdwest-Fryslân wil de opbrengsten uit het Windpark Fryslân ten goede laten komen aan de verdere verduurzaming door de inwoners.

- FNP *Súdwest-Fryslân* wil dat de (provinciale) Stimuleringsregeling om asbest op te ruimen en te vervangen door zonnepanelen wordt verlengd en de gemeente laten onderzoeken of het mogelijk is om een aanvullende subsidieregeling op te zetten.

FNP en haar plaats in de wereld

FNP *Súdwest-Fryslân* is één van de afdelingen van de provinciale **Frysk Nasjonale Partij**.

Binnen de FNP is elke afdeling zelfstandig. Daarmee kunnen wij als *FNP*-afdeling optimaal aansluiten bij wat in de gemeente *Súdwest-Fryslân* speelt. Zo vertegenwoordigen wij de wereld van onze inwoners zo goed mogelijk in de Raad van *Súdwest-Fryslân*. Op dit moment doen we met 5 raadsleden en een wethouder.

Als provinciale partij kunnen wij aansluiten bij al de **150 vertegenwoordigers in de Tweede Kamer**, zolang zij de kernwaarden van de FNP in hun doen en laten naar voren laten komen. Natuurlijk ligt de ene partij dichterbij dan de andere, maar wij denken hiermee voordeel te halen om het nooit zo is dat een landelijke partij de wijsheid in pacht heeft op alle belangrijke thema 's. Indien nodig en het de goede zaak verder helpt, zoeken wij per thema steun.

Wij zijn als provinciale partij aangesloten bij de landelijke **Onafhankelijke Senaats Fractie (OSF)** en daarmee hebben we een vertegenwoordiger in de **Eerste Kamer**. Op dit moment is dat *FNP-lid* senator Hendrik ten Hoeve.

Europees gezien is de FNP een actief lid van de **Europese Vrije Alliantie (EFA)**. Dat is een Europese partij waar zo'n 40 partijen uit de 13 *EU-landen* in vertegenwoordigd zijn. De *EFA-fractie* bestaat op dit moment uit 6 leden. De fractie wordt actief gesteund door het *EFA-buro* waar ook de FNP een actieve rol speelt. Zo hebben we als FNP ook rechtstreeks invloed in het **Europese Parlement**.

